

OCAK HEKİMİ İÇİN REHBERLİK DENEMELERİ

Hazırlayan: Dr. Servet Özgür
Halk Sağlığı Uzmanı

BÖLÜM VIII: ÇEVRE SAĞLIĞI

İnsan çevresiyle bir bütündür. Çevresi insanın tüm davranışlarını etkilediği gibi sağlığını da etkiler. İnsan da çevresini etkileyebilir. Dolayısıyla insan çevresini kendi sağlığı için olumlu ya da olumsuz yönde düzenleyebilir, değiştirebilir. Hemen tüm hastalıkların doğrudan ya da dolaylı nedeni olan fizik, biyolojik ve sosyal çevre bulaşıcı hastalıkların da bulaşma yollarının en büyük ve en önemli grubunu oluşturur. Sağlık ocakları, olumsuz çevre koşullarını saptayarak düzeltilmesini sağlamak ve olumlu çevre koşullarının bozulmasına engel olmak için ne idüğü belirsiz ve yetersiz yetkilerle donatılmış, çoğu da yetki ve sorumluluklarından habersiz yetkilileri uyarmak; tüm ters eğitimleri yapmakta olan kitle haberleşme araçlarına ve eğitim kurumlarına rağmen çevreyi sağlık için olumlu tutmak ya da olumsuz çevre koşullarını düzeltmek için halka ve eğitici durumdaki tüm kurumlarla kitle haberleşme araçları yönetici ve yetkililerine eğitim yapmakla görevlidir.

Bu amaçla çalışmalar nüfus tespitiyle, yani Form 001'le başlar. Nüfus tespitlerinin kontrolü sırasında ya da yıl içinde yapılan tespitler sırasında gerek Ocak tarafından, gerek kendiliğinden oluşturulan konutun çevre koşullarındaki değişiklikler tespitlere, aile zarflarına ve Form 009'a (Sağlık Memuru Aylık Çalışma Bildirisi) ön yüze (sonuncuya sayısal olarak) günü gününe işlenecektir. Bunlar Form 009'un arka yüzü ve Form 020, yani Çevre Sağlığı Kontrol Çizelgesi'ne aylık toplam olarak geçirilecektir. Form 020, Form 009'un arka yüzüyle Form 011, yani Ocak Hekimi Aylık Çalışma Bildirisi'nin arka yüzündeki farklı tabloların bir araya konulmuş durumudur. Yalnız eğitim tabloları yoktur. Aslında elimizde davranış değiştirmek anlamındaki eğitimi ölçecek bir yöntem olmadığı için bu konudaki rakamlar gerçekleri yansıtmaz, gereksizdir.

Belediyesi olan yerlerde konutların çevre koşullarını daha işin başında düzenleme olanağımız vardır. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu 11.Bap 2. ve 3. Fasılları, bu yasanın 250. Maddesine dayalı Meskenlerin Haiz Olacakları Sağlık Şartlarına Ait Talimat ve 245. Maddesine dayalı Lâğım Mecraları İnşası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara Mahsus Talimatname gereğince projesi teknik ve

sağlık açısından belediyece onaylanmayan konut inşa edilemez ve inşaat bittikten sonra da yine aynı açıdan belediyece oturma izni verilmeyen binaya kimse oturamaz. Belediye tabibinin olmadığı yerde Ocak Hekimleri bu işi de yürüterek -yasal olarak zorunludur- konutların sağlıklı yapılmasını sağlayabilir.

Ocak bölgesindeki suların sağlıklı olup olmadığını denetleyip; sağlıklı duruma getirilebilmesi için önce suların saptanması gerekmektedir. Bu saptama bölgedeki her yerleşim yerinin alınacak bir merkeze göre ve ölçekli olarak Su Envanteri'ni -Su kaynaklarının yeri, suyun çeşidi, kapıtaj ve kapıtaj korunma sahaları, depoları, suyun dağıtım şebekesi, bu şebekenin yapı özellikleri ve komşulukları gösterilmelidir- çıkarmakla olur. Bundan sonra her su için bir dosya ya da bir defterin belirli sayfaları ayrılmalıdır. Buraya yılda en az 4 kez yaptırılacak bakteriyolojik, 1 kez yaptırılacak kimyasal analizlerin ve klorklama yapılan yerlerde mümkün olduğu kadar sık ve uç noktalardan yapılacak bakiye klor tayinin sonuçları işlenecektir. Ayrıca durumu sağlığa uygun olmayan suların alt yapısının ve suyun kendi niteliğinin düzeltilmesi için yerel yönetimler, YSE, DSI ve il ve ilçe yönetimlerine gerekli uyarılar yapılmaya ve işbirliği sağlanmaya çalışılacak; alınan sonuçlar da buraya yazılacaktır. Bütün bunlar günü gününe Form 009'a ve aylık olarak da Form 020'ye sayısal olarak geçecektir. Bakteriyolojik ve kimyasal su örneği alma ve sonuçlarını değerlendirmeden ve klorklama tekniği ve bakiye klor bakma tekniğinden burada söz edilmeyecektir. Bunu bölgenizdeki Halk Sağlığı Laboratuvarından, yasalardan ve kitaplardan öğrenebilirsiniz.

Sağlık Ocağı olarak bölgemizdeki tüm gıda imal ve satış yerleri ve halk sağlığının korunması ile ilgili diğer yerlerden de sorumluyuz. Bu amaçla bölgemizdeki tüm bu tip yerleri de saptayıp, sular için olduğu gibi her yer için bir dosya geliştirmeliyiz. Bu yerlerin denetlenmesi ile ilgili tüm bilgiler ve yaptırılan değişiklikler bu dosyaya işlenmelidir. Ayrıca gıda imal ve satış yerlerinden denetim anında gerek duyulan ya da şikâyet üzerine şikâyet edilen gıdalardan örnek alınıp bakteriyolojik ya da kimyasal açıdan analiz ettirebiliriz. Yalnız bu gıdaların tekniğine uygun alınması, saklanması ve taşınması tıbbi ve yasal açıdan zorunludur. Bunun için bölgedeki Halk Sağlığı Laboratuvarı ile ilişkiye geçilmelidir. Bu analizlerin sonuçları da ilgili işyerinin dosyasına işlenmelidir. Tüm bu çalışmaların ve sonuçlarının sayısal dökümü aylık olarak Form 009, Form 011 ve Form 020'nin ilgili bölümlerine yapılmalıdır.

Belediyesi olan yerlerde bu tip yerlerin açılmadan önce küşat ruhsatı alma zorunluluğu -Belediye Sıhhat Zabıtası Talimatnameleri

gereğince- daha işin başında bu tip yerleri sağlıklı kurmamız için kolaylık sağlar. Yine bu talimatname gereğince bu tip yerlerde çalışan her kişi için, en kısa sürede, bir Form 154 (Esnaf Muayene Formu) ve bir Esnaf Muayenesi Sıhhat Cüzdanı açılmalıdır. Bu kişilere en az 3 ayda bir dışkı kültürü, en az yılda bir akciğer mikrofildi muayeneleri yapılmalı ve sonuçlar her iki forma da işlenerek birinci form Ocak'ta kalmalı, ikinci form kişiye verilmelidir. Buralarda çalışanlar ayrıca gerek duyulan her anda bulaşıcı hastalıklar yönünden muayene edilebilirler. Yapılan kontrollarda hasta ya da taşıyıcı bulunanlar iyileşinceye kadar işten men edilmelidir. Bu noktada tüm gıdaların taşınma ve saklanma yerleri ve bu yerlerde çalışanların da tarafımızdan denetlenmesi gerektiği hatırlanmalıdır.

Çevresinde oturanlara fiziksel, ruhsal ya da sosyal açıdan zarar verebilecek kuruluşlara Gayri Sıhhi Kurumlar denilmektedir ve bunlar da sağlık ocaklarının görev alanı içindedir. Bunlar için de önce bir saptama, sonra da yukarıdakiler gibi dosyalama gereklidir. Bu tip kurumlar 1. sınıfta SSYB'ye, değilse bölgenin en yüksek mülki amirine gerekli belgelerle başvurarak Gayri Sıhhi Kurum Ruhsatı almak zorundadır. 2. ve 3. sınıf kurumların Tesis ve Açılma Raporları Sağlık Ocakları tarafından verilecektir. Bu raporlara o yer belediyesinin teknik raporu da eklenerek üst makamlara gönderilecektir. Bu gibi kurumların alacakları ruhsatları alıp almadıkları, almışlarsa ruhsattaki şartlara uyup uymadıkları, sonradan çevreye zararlı etkileri olup olmadığı devamlı denetlenmeli, gerekli eğitimler ve uyarılar yapılmalıdır. Bütün bunlar ve alınan sonuçlar ilgili dosyaya geçirilmeli ve aylık toplamları Form 011 ve Form 020'ye her ay işlenmelidir.

Bitirmeden belediyesi olan yerlerde sonunda arıtma tesisi olan gerçek anlamda kanalizasyon ve ciddi ve düzenli bir çöp toplama sistemi kurulması için ilgilileri devamlı uyarmak ve eğitmenin çevrenin sağlığa olumsuz etkilerini önlemede çok büyük katkıları olacağını hatırlatmakta yarar vardır. Ayrıca çevre sağlığı çalışmalarında asil çalışmayı varsa çevre sağlığı teknisyeninin, yoksa sağlık memurunun yapacağını; hekimin denetim ve eğitimle görevli olduğunu unutmamak gereklidir.

KAYNAKLAR

1. Fişek, N. H. «Sağlık Yönünden İnsan ve Çevresi», (mimograf, H. Ü. Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Bölümü).
2. Topuzoğlu, İ. **Çevre Sağlığı ve İş Sağlığı**. Ankara, H. Ü. Yayınları A-27, 1979.
3. Özgür, S. «Sincan Sağlık Ocağı Bölgesinde Çevre Sorunları, **«Toplum ve Hekim.** (14 Şubat 1979).
4. T.C. SSBYB Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirildiği Bölgelerde Uygulanan İstatistik Formları İle İlgili Açıklama, No. 355, Ankara, 1967.
5. T.C. SSBYB Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirildiği Bölgelerde Hizmetin Yürütülmesi Hakkında Yönerge, No. 154, Ankara, 1965
6. Demirel, N., Gözenman, F., Yiğit, İ., Tuncay, L. **Sağlık Mevzuatımız**. (Sayfa: 38, 41-47, 52-60, 68-251, 284-298, 328-337, 418-440). 2. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1969.
7. Sincan Belediyesi Sıhhat Zabıtası Talimatnamesi.